

Tidlig sprogstart

– en mulighed for styrkelse af den interkulturelle dimension?

I august 2014 vil landets skolebørn møde engelsk allerede fra 1. klasse og fransk og tysk fra 5. klasse. Rundt omkring i landet arbejdes der hårdt på at finde på idéer til, hvordan der kan arbejdes med tidlig sprogstart. Bibliotekarer har travlt med at bestille spændende engelsksprogede billedbøger hjem, og lærere tager til Ikea for at købe børnekøkkener, for at eleverne kan få så autentiske sprogoplevelser som muligt og finde glæden ved at lære sprog. I Brøndby Kommune har man siden 2004 kørt et forsøg med tidlig sprogstart, TESS, hvor eleverne er blevet undervist i engelsk fra 1. kl. Eleverne fra forsøget går nu i de store klasser, og de lærere, der underviser TESS eleverne, giver udtryk for, at eleverne er dygtigere til engelsk end de klasser på skolen, der ikke er startet med engelsk fra 1. klasse. Faktisk er de så dygtige, at lærerne kan blive i tvivl om, hvor de skal sætte ind for ikke blot at undervise i mere af det samme, men for fortsat at kunne udfordre eleverne såvel sprogligt som kulturelt. Når engelskfaget med tidlig sprogstart ændrer volumen i hele landet, bliver der således skabt mulighed for, at den interkulturelle dimension tildeles en mere prominent placering i undervisningen.

Det åbner for en række problemstillinger, vi som sproglærere bør forholde os til og diskutere: Er det tid til at udfordre indholdsdimensionen i den kommunikative fremmedsprogsdidaktik? Bør vi se nærmere på, hvordan vi kan undervise i kritisk kulturforståelse og interkulturel refleksion? Og i så fald, hvilke kriterier for valg af tekster og medier skal vi arbejde med for at udfordre indholdsdimensionen og stimulere til kritisk refleksion?

LONE KROGSGAARD SVARSTAD

Ph.d.-stipendiat, Aarhus Universitet and Professionshøjskolen Metropol
losv@phmetropol.dk

Det kommunikative læringssyn – indholdet og den røde tråd

Jeg har observeret en del engelskundervisning i skolen, og jeg kan genkende det mønster, som en EVA-rapport pegede på allerede i 2005, nemlig at engelskundervisningen er delt op i korte sekvenser, og at eleverne ikke får erfaringer med sproglige sammenhænge, der går på tværs af og integrerer de forskellige aktiviteter. Tekstbøger er typisk organiseret i korte temaer, som de forskellige tekster belyser. Lærere går ofte på hugst i tekstbøgerne, da mange skoler ikke har økonomi til at købe dyre classesæt. Det kan være en udfordring at skabe en rød tråd og dybdeforståelse i et fragmenteret undervisningsmateriale, og i en i øvrigt travl skolehverdag. I undervisningsvejledningen til faget engelsk fra 2009 opfordres der til at arbejde med elevernes kulturelle bevidsthed, herunder viden, holdninger og færdigheder; begreber, der er genkendelige fra Michael Byrams model for interkulturel kompetence, der som bekendt har kritisk kulturel bevidsthed som omdrejningspunkt i fremmedsprogsundervisningen (Byram 2008). Men hænger undervisning i kritisk kulturel bevidsthed sammen med mange aktivitetsskift, der ikke nødvendigvis integrerer indholdet i de forskellige aktiviteter?

Fra det beskrivende til det komplekse kulturbegreb – også i 8. klasse?

Elevernes sproglige kompetencer må forventes at blive højere, dels pga. tidlig sprogstart og dels pga. den rolle, engelsk spiller uden for skolen via de sociale medier, computerspil, Skype, rejser m.m. På tværs af sociale skel og bopæl tilegner eleverne sig således ofte mange fælles referencer til verden omkring sig via engelsk. Disse fælles referencer kan engelskundervisningen inddrage og hjælpe eleverne med at forholde sig undersøgende og kritisk til. Den amerikanske barnestjerne Miley Cyrus fra tv-serien Hannah Montana er et godt eksempel på et fænomen, som de fleste unge kender til, og som man derfor kan inddrage i undervisningen. Hendes forvandling fra barnestjerne til sexsymbol har vakt stor debat i medierne ikke mindst på de sociale medier – tænk blot på sangerinden Sinéad O’Connors åbne brev på Facebook, hvor hun skriver en moderlig hilsen til Miley Cyrus: »The message that you keep sending is that it is somehow cool to be prostituted. It’s so not cool Miley...its dangerous. Women are to be valued for so much more than their sexuality«. Miley Cyrus har forinden provokeret Sinéad O’Connor ved i et inter-

view i Rolling Stones at udtale, at hun er en rollemodel for Miley Cyrus, og at hendes kontroversielle musikvideo til sangen »Wrecking Ball« er inspireret af Sinead O’Connors megahit »Nothing Compares 2U« fra 1990. Mange elever i udskolingen følger med i Miley Cyrus’ karriere, og her kan engelskundervisningen således tilbyde tekstanalytiske færdigheder til at afkode tegn, symboler og diskurser om bl.a. køn og populærkultur. Diskursanalyse fokuserer på modstillinger, som de fx kommer til udtryk her i positioneringer om køn, berømttheder og populærkultur, som det kan være frugtbart for elever at få blik for. Eksemplet med Miley Cyrus viser også en undervisning, der arbejder med et komplekst kulturbegreb. Det komplekse kulturbegreb, hvor kultur er noget, man gør, og som skabes i social praksis, kan være en udfordring at håndtere i undervisningen. At bevæge sig fra at undervise i et beskrivende essentialistisk kultursyn, hvor kulturer er noget, man er, til at undervise i kultur som noget, der skabes i en social kontekst kræver en anden didaktik.

I gymnasiet står tekstanalysen helt centralt, men i folkeskolen har der ikke været krav om tekstanalytiske færdigheder. Eftersom det ikke er alle elever, der skal videre i gymnasiet, må vi derfor udvikle en kulturdidaktik til udskolingen, som kan lette overgangen til gymnasiet, men samtidig også en didaktik, som er meningsfuld for de elever, der fx skal på erhvervsuddannelser.

Spørgsmålet er, hvad en lærer behøver af viden om kulturforståelse og kulturdidaktik for at løfte opgaven. Måske kan der hentes inspiration indenfor *critical literacy*-feltet. Her er der en lang række bud på konkrete didaktiske tiltag, som man kan lade sig inspirere af. Det er også en mulighed at trække på viden fra feltet *cultural studies*, hvor indsigt i køn, etnicitet, medier, musik m.v. kan bidrage til en indsigt i emner, som ikke nødvendigvis er nationalt forankret, men tværtimod kan inspirere til at undervise i emner, som går på tværs af nationer, og som ikke blot åbner op for et komplekst kulturbegreb, men også for et transnationalt. I den sammenhæng kan det tekstanalytiske arbejde med Miley Cyrus perspektiveres til f.eks. en Bollywoodstjerne og til den italienske udgave af Voice, hvor dommerens reaktion på, at det er en nonne, der synger Alicia Keys’ hit No One, er en diskussion værd. På denne måde kan undervisningen understøtte en forståelse af diskurser om køn, religion og berømttheder i et transnationalt perspektiv.

Interkulturel kompetence og mødet med »det andet« kan man også finde inspiration til i Council of Europe’s *Autobiography of Intercultural Encounters* og *Autobiography of Visual Intercultural Encounters*, som er kommet i en hel ny udgave her i efteråret 2013. Her finder man logbøger til eleverne, som har en række spørgsmål til kulturmøder,

der sætter gang i refleksioner hos eleverne. Hjemmesiden har en ganske glimrende *self-study*-guide til lærere, som ønsker indføring i, hvordan man kan arbejde med andethed og interkulturel forståelse. Og man behøver ikke vente til udskolingen – der er materiale til undervisningsidéer fra 1. klasse til gymnasieniveau.

Den interkulturelle dimension – kriterier for valg af tekster og medier

Hvis ønsket med undervisningen er, at den skal blive mere sammenhængende og analytisk, bør vi se på kriterier for valg af tekster og medier. Hvad skal de indeholde, og hvordan skal vi kunne arbejde med dem i undervisningen? Vi skal bevæge os fra at stille spørgsmål om *hvad* til også at stille spørgsmål om *hvorfor* og *hvordan*. Liddicoat og Scarino (2013) opstiller en række kriterier som *active construction*, *making connections*, *social interactions*, *reflection and responsibility* som bud på, hvad tekster og medier skal kunne åbne op for i en interkulturel tilgang til fremmedsprogsundervisningen. Den interkulturelle dimension er ikke en metode, men en tilgang til undervisningen, som understøtter kritisk refleksion i mødet med »det andet« – hvad enten det er et fysisk møde eller et kulturmøde – igennem tekst eller medier. Netop fordi mange elever bliver dygtigere til engelsk, vil de være i stand til at kommunikere og indgå i refleksionsarbejde, hvor de trækker på viden uden for skolen og ser betydningen af at følge med i, hvad der sker i verden.

Målsætning – en nøgle til større fokus på indhold?

Afslutningsvis vil jeg pege på, at arbejdet med synlig læring og John Hattie-bølgen, der skyller ind over skoleverdenen for øjeblikket (Hattie 2012), har nogle fine bud på, hvordan vi kan sætte mål og give feedback, således at læringsmål bliver synlige for lærere såvel som for elever – også læringsmål i den interkulturelle dimension. Målsætningsarbejdet kan være en nøgle til at forbinde de forskellige sekvenser i undervisningen og den nøgle, der kan skabe en sammenhængende fremmedsprogsundervisning med større fokus på indhold, så eleverne i det nye og større engelskfag kan udfordres såvel sprogligt som kulturelt på en måde, hvor skolefaget bidrager til interkulturel kompetence.

Litteratur

- Barker, C. & Galasinski, D. (2001). *Cultural Studies and Discourse Analysis. A Dialogue on Language and Identity*. London: SAGE.
- Byram, M. (2008). *From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Council of Europe: *Autobiography of Intercultural Encounters*. <http://www.coe.int/t/dg4/autobiography/default-en.asp>
- EVA (2005). *Engelsk i det danske uddannelsessystem – overgange og sammenhænge*. Danmarks Evalueringsinstitut. (PDF)
- Gibbons, P. (2009). *English Learners, Academic Literacy, and Thinking*. Portsmouth: Heinemann.
- Hattie, J. (2012). *Visible Learning for Teachers*. Abingdon: Routledge.
- Liddicoat, A. & Scarino, A. (2013). *Intercultural Language Teaching and Learning*. Wiley-Blackwell.
- Norton, B. & Toohey, K. (2004) *Critical Pedagogies and Language Learning*. Cambridge University Press.
- Ryan, M. (2010). *Cultural Studies. A Practical Introduction*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Undervisningsministeriet (2009). *Fælles Mål 2009 – Engelsk*. (Faghæfte). Kbh.: Undervisningsministeriet.